

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ СЛОВ'ЯНСЬКИХ КУЛЬТУР

УДК 929Шевченко;929Рильський

Т. П. Руда

ТАРАС ШЕВЧЕНКО У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО

У статті розглянуто зв'язок поетичної та наукової спадщини М. Рильського з творчістю Т. Шевченка. Мовиться про різні форми впливу Шевченкової поезії на твори Рильського: цитування, перифрази, ремінісценції, алюзії; про спільні концепти, а також про відмінності у творчих манерах митців. Увагу зосереджено на творах Рильського, присвячених епізодам із життя Шевченка, які створюють його «поетичну біографію». Відзначено внесок Рильського у вітчизняне шевченкознавство, участь у підготовці видань творів Кобзаря українською та російською мовами.

Ключові слова: Т. Шевченко, М. Рильський, літературні впливи, концепт, «поетична біографія», шевченкознавство, переклад, запозичення, проблеми перекладу.

В статье рассматривается связь поэтического и научного наследия М. Рильского с творчеством Т. Шевченко. Речь идет о разных формах влияния поэзии Шевченко на произведения Рильского: цитирование, перифразы, реминисценции, аллюзии; об общих концептах, а также о различиях в творческих манерах художников. Внимание сосредоточено на произведениях Рильского, посвященных эпизодам из жизни Шевченко, которые создают его «поэтическую биографию». Отмечается вклад Рильского в отечественное шевченковедение, участие в подготовке изданий произведений Кобзаря на украинском и русском языках.

Ключевые слова: Т. Шевченко, М. Рильский, литературные влияния, концепт, «поэтическая биография», шевченковедение, перевод, заимствования, проблемы перевода.

The article considers the connection of the M. Rylskyi poetic and scientific heritage with the Taras Shevchenko works. It concerns

various forms of the Shevchenko poetry influence on the Rylskiy works: quotations, periphrases, reminiscences, and allusions; the two's common concepts, as well as the differences in creative styles of the artists. An attention is spotlighted on the Rylskiy works covering the episodes of Shevchenko's life, which constitute his *poetic biography*. Observed is also the contribution of Rylskiy to the domestic Shevchenko studies, as well as his participation in preparing the Ukrainian and Russian-speaking editions of the Kobzar's works.

Keywords: T. Shevchenko, M. Rylskiy, literary influences, concept, *poetic biography*, Shevchenko studies, translation, borrowings, translation problems.

*Благословен той день і час,
Коли прослалась килимами
Земля, яку сходив Тарас
Малими босими ногами,
Земля, яку скропив Тарас
Своїми росами-сльозами...*

Ці афористичні рядки із твору «Слово про рідну матір», написаного в 1942 році, можна вважати ключем до розуміння того, ким був для М. Рильського Т. Шевченко і яке місце він посідає в історії України.

«Шевченко і Рильський» – тема не нова, її аспекти розглянуто в працях Л. Новиченка, Г. Вервеса, І. Білодіда, Г. Колесника, Є. Маланюка та ін. Кожен з них, визнаючи певну внутрішню близькість митців, наявність спільного у творах Рильського та поезіях Шевченка, відзначає і відмінність між ними. Л. Новиченко, один з найпроникливіших інтерпретаторів творчої спадщини Рильського, пише: «На відміну від поширеного типу поета-«співця», він – поет-«літератор», який, крім світу безпосередніх життєвих вражень, знаходить постійні художні стимули і у «вторинному» світі вже скристалізованих людською творчістю думок та образів, передусім в книгах попередників та сучасників» [5, с. 39].

Для Рильського одним з таких «постійних стимулів» був «Кобзар» Шевченка, поета-співця (хоча в його творах є чима-

ло образів, «запозичених» із фольклору, Святого Письма, античної культури тощо).

Є. Маланюк у статті «М. Рильський в п'ятдесятиліття» (написаній у 1951 р., коли Максиму Тадейовичу було вже 56 років) стверджував, що Шевченко (як і загалом українська література) не викликав у поета в роки його молодості глибоких емоцій. Таке ставлення автор статті пов'язував з тим, що М. Рильський належав до неокласиків: «Від Шевченка, взагалі, відштовхувалися всі неокласики... Безперечно, не притягався до нього внутрішньо й Максим Рильський, вироставши в добу цілковитого заникну Шевченківської емоції в суспільстві» [3, с. 337]. Він зауважував, що «...ім'я Шевченка з'являється вже в останніх, “замовлених” творах і то, часто, навіть поруч імені “нашого великого вождя”» [3, с. 337], а також уточнював: Рильський почав цікавитися геніальним попередником з 1938 року (тобто з часу підготовки до 125-річчя від дня народження Кобзаря). Твердження Маланюка лише частково відповідає істині. Справді, саме з 1938 року (як зазначено в «Основних датах життя і творчості М. Т. Рильського», уміщених у 20-му томі зібрання творів поета) Максим Тадейович активно долучився до більшості офіційних заходів, присвячених Шевченкові. Він входив до складу урядового комітету з відзначення знаменної дати (1938), виступав з доповіддю в Спілці радянських письменників, брав участь в урочистому засіданні в Київському театрі опери і балету, у відкритті пам'ятника й музею Шевченка в Каневі (1938). Під час війни, в Уфі, куди родину Рильських (як і установи АН УРСР) було евакуйовано, Максим Тадейович виступав з доповідями «Тема Батьківщини в творчості Пушкіна, Міцкевича і Шевченка» (1942), «Поетика Шевченка», «Шевченківські дні як велика традиція» (1943) перед співробітниками АН та письменниками. Надалі продовжував діяльність з ушанування пам'яті й популяризації художньої спадщини свого «найдорожчого вчителя»: виступав з

доповідями і промовами на літературних вечорах, урочистих зборах, мітингах, друкував у пресі присвячені Шевченку статті й вірші.

В останній рік свого життя (1964) М. Рильський звітував: «За истекший год, в связи с юбилеем нашего великого поэта, мне приходилось не раз обращаться к шевченковской теме. Для книги “Шевченко и мировая литература” я написал статью “Шевченко-новатор”. Подготовил две вступительные статьи к пятитомному собранию сочинений Т. Г. Шевченко и к тому же “Стихотворения и поэмы”, который издается в малой серии “Библиотеки поэта”» [10, с. 48].

«Шевченківські клопоти», як бачимо, хвилювали Рильського з 1938 року, але повага й любов до Кобзаря в ньому зародилися в дитинстві. «В семье нашей с глубоким уважением, даже благоговением произносилось всегда имя великого Шевченко», – згадував поет в автобіографії [10, с. 16]. Також він зазначав: «...Я начал строить свою поэтику (без предвзятого плана, конечно), избрав путеводителями Шевченка, Мицкевича, Пушкина [він називав їх “найдорожчими своїми учителями”. – Т. Р.] и величайшего учителя всех поэтов – народ» [10, с. 18]. Працюючи в школах села Вчорайше, рідної Романівки, Києва, Максим Тадейович декламував учням напам'ять Шевченкові вірші: «...деякі моменти із свого вчителювання згадую з приємністю, особливо читання перед затихлою аудиторією творів Шевченка, Квітки, Коцюбинського, Тичини...» [10, с. 43].

Тарас Шевченко був для Рильського не лише великим попередником, поетом-новатором, але й живим сучасником, джерелом натхнення, часткою власного життя. Максим Тадейович під час своїх мандрів завжди відвідував місця, пов'язані з біографією Кобзаря. Ось, наприклад, уривок з листа до дружини (Ленінград, 22 липня 1956 р.): «Вчора були в Ермітажі, а тепер дивились на шевченківські місця в Ленінграді: на Ака-

демію художеств, де він учився і жив, на статую в Літньому саду, яку він молодим хлопцем змальовував і біля якої з ним познайомився художник Сошенко... Завдяки цій зустрічі ми й маємо великого поета і художника Шевченка...» [11, с. 419]. Останнє враження надихнуло Рильського на створення вірша «Статуя Сатурна в Літньому саду» (збірка «Троянди й виноград», 1956 р.), де є такі слова:

Та сталося: і приязнь, і любов
Знайшов юнак у світлу ту годину.
Його вітає гордий Карл Брюллов,
І Щепкін обіймає, як дитину.

І він устами спраглими приник
До джерела, де грає творчість бурна, –
І не поглине Кобзаря повік
Жорстока паша сивого Сатурна!

(За міфом, Сатурн пожирав своїх дітей, але в Рильського статуя не зловісна, а «не дуже зграбна, може, і смішна». Ця деталь робить твір менш пафосним).

«Тінь» Шевченка проходить через усю поетичну творчість Рильського. Г. Вервес відзначав, що вперше свідоме його звернення до Шевченка спостерігається в поезії «Прийшла. Таки прийшла нарешті!» (учений називає її «Муза»), що відкриває збірку «Синя далечінь» (1922). Твір датований 1920 роком і є водночас першою заявкою на громадянську поезію. Наведемо уривки з «Музи» Т. Шевченка і згаданого вірша Рильського:

Учи неложними устами
Сказати правду. Поможі
Молитву діяти до краю.
А як умру, моя святая!

Стоїть, як янгол, надо мною,
І пестить доброю рукою,
І сповідь слухає, й проща...
Моя ти нене, мій ти квіте,

Моя ти мамо! Положи
Свого ти сина в домовину
І хоть єдиную сльозину
В очах безсмертних покажи

(Т. Шевченко «Муза»).

Не покидай і дай узріти
Хоч би полу твого плаща

(М. Рильський «Прийшла.
Таки прийшла нарешті!»).

Перед нами приклад не прямого запозичення, а збігу стилістичного й емоційного ладу поезій, змісту окремих рядків. «Синя далечінь» вважається чи не найбільш «неокласицистичною» збіркою поета, і вже в ній відчувається явний вплив Шевченка. У раніших творах теж можна простежити перегук з поетичною спадщиною Кобзаря. Так, у вірші «Червоне вино» (1918) процитовано дослівно рядок з поеми «Гайдамаки»:

Минають дні, минає літо...

У Т. Шевченка, за словами Л. Новиченка, були «інші, пряміші спадкоємці» [5, с. 277] – П. Тичина, О. Довженко, але в деяких творах М. Рильського вплив Шевченкової поезії дуже виразний (поема «Марина», 1933 р.; «Слово про рідну матір», 1942 р.; «Зимові записи», 1964 р.). Епіграф до «Марини» взято з однойменної поеми Шевченка: «Неначе цвяшок, в серце вбитий / Оту Марину я ношу», з 11 епіграфів до глав поеми три – із творів Кобзаря. «Чому таке підкреслене зближення? Загальний сенс його ясний: голосно заявленим переключенням з великим поетом автор ніби підтверджував своє звернення до найглибших національних і народних джерел... Але в цій свідомій, хоч здебільшого непрямій ремінісцентності характерний для Рильського суто естетичний аспект: створення свого образу на фоні образів класичних і, в кожному разі, вже відомих в літературі» [5, с. 269].

Г. Колесник зауважив, що на різних етапах творчого шляху Рильського вплив Шевченка виявлявся неоднаково: «Безпо-

середній вплив, свідомі ремінісценції, творче цитування, навчання і вже як кінцевий результат – збіг окремих рис, окремих граней творчої манери» [2, с. 189]. Однак це ніколи не було епігонством або нарочитою стилізацією. Прикладом безпосереднього впливу можна назвати поему «Марина». Цитування, при якому запозичені Шевченкові рядки органічно злиті з авторською оповіддю, знаходимо в деяких творах Рильського, що були написані в різні періоди:

Село! І серце одпочине:
Село на нашій Україні –
Неначе писанка, село.
Зеленим гаєм поросло...

(Т. Шевченко
«Княжна»).

Село – і серце одпочине:
Село на нашій Україні
Неначе писанка... Село...
О, скільки уст його кляло,
Устами гнівного поета...

(М. Рильський
«Іван Голота»).

Не називаю її раєм,
Тії хатиночки у гаї
Над чистим ставом край
села.
Мене там мати повила
І, повиваючи, співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину...

(Т. Шевченко
«Якби ви знали, паничі...»).

Сповила убога мати сина,
Сповиваючи його, співала
І свою нудьгу переливала
У дитину. Материна пісня
Залетіла в груди немовляти...

(М. Рильський
«Легенда віків»).

«Легенда віків» входить до збірки «Зимові записи» (написана в 1961 р.), у ній об'єднані імена двох геніальних митців – Шопена й Шевченка, які ввібрали у свої серця «народний сум» і «гнів народний». Шевченкові рядки тут дещо перефразовані. Рильський використав форму десятискладового вірша («де-

сетерець»), що властивий південнослов'янському народному епосу (як відомо, він був одним із кращих перекладачів сербських епічних пісень).

У поезіях Рильського трапляються оригінальні шевченківські епітети: «синемундирний» («синемундирні часові»), «чорно-голубий» (очі «голубі, аж чорні»); синонімічні пари («враг» – «супостат» тощо). А. Малишко в «Слові про поета» відзначав певну спорідненість образної системи М. Рильського із шевченківською, зокрема, у вживанні специфічних епітетів, які в Шевченка не тільки «оживляють» предмети та явища, але й характеризують «внутрішній стан, емоційний настрій поета» [4, с. 36]: «І небо невмите, і заспані хвили...». У Рильського: «Розкрило море *стомлені* обійми» («Ми одпливали...», 1920 р.); «Усе закрила понадворна мла, / В якій бушують хвили *сивокосі*» («Фантастичний бриг», 1920 р.), «Наїжившись від різкого морозу, / Дріма ліхтар край *стомлених* воріт» («Наїжившись від різкого морозу», 1923 р.).

Епітети з таким «внутрішнім емоційним підтекстом» особливо характерні (як бачимо по датах) для неокласицистичного періоду творчості Рильського, а також для кращих його віршів останніх років життя (збірки «Троянди й виноград», 1957 р.; «Голосіївська осінь», 1959 р.; «В затінку жайворонка», 1961 р.; «Зимові записи», 1964 р.): «Ліс, повитий *срібноперим* димом...», «Прозора осене! Вертаєш / Ти *недопиті* весни нам...» («Бабине літо», 1956 р.); «Та вдячний я за всі *відспівані* літа, / *Розумні* місяці, *омріяні* години» («Сербські пісні», 1962 р.).

Рильський присвятив Шевченкові 9 поезій, окрім того, у ряді творів знаходимо згадки про Кобзаря або розгорнуті описи подій з його життя, реальних чи доповнених уявою поета. Він створив поетичний життєпис Шевченка – від народження до упокоєння на Чернечій горі в Каневі. У «Легенді віків» уже процитовані рядки про його народження («Сповіла убога мати сина...»), в одній із глав колективної поеми «Іван

Голота» – розповідь про дитячі роки Тараса, про перші враження, що врзалися в пам'ять, збудили співчуття до страждених і гнівний протест проти несправедливості:

І хлопчик був. Він пас ягнята,	Рабами виоране поле
Учився азбуки в дяка.	Він, босий, під дощем топтав.
Його зростила бідна мати,	Народні сльози у приполи
Неволя сповила тяжка.	Неначе перли, він збирав.

Також розповідається про зустріч із Сошенком (згадана вже поезія «Статуя Сатурна в Літньому саду»), про життя вже дорослого поета в панському маєтку («Іван Голота»). «Він, син кріпацький між панами...»; нові знайомі захоплюються його талантом, але радять обмежитися уславленням гетьманщини й «козацької волі» («...на трон руки не підіймай!»). Коли пани поснули, герой «крадеться в темряві» в «челядню димну», а там серед слуг сидить гість – Іван Голота (його образ узято з відомої думи, він проходить через усі глави поеми – Голота бере участь у знаменних історичних подіях XVI–XIX ст.). Рильський з боєм пише про «глуху невольницьку годину», перебування Шевченка в Орській фортеці, згадує «книжку захалявну, довіки на Україні славну», завершуючи шевченківську лінію поеми звісткою про його смерть: «І вмер кобзар. На землю впала / Розбита кобза. Вмер кобзар. / Струна востаннє задрижала / І змовкла...». У поемі «Мандрівка в молодість» (1941–1944) є епізод похорону поета: «Коли Шевченкову привезено труну, / Щоб на горі її похоронить Чернечій, / Наш Антонович там промову голосну, / Хоч тихо, проказав...».

В інших творах описано деякі епізоди з біографії Шевченка, зокрема його перебування в Києві («Він у Києві»). Згадується Козине болото (тепер – провулок Шевченка), де стояв будиночок, який винаймав Тарас Григорович; шлях його з Печерська на «давній Поділ», «Тарасові дуби високочолі», що змальовані в його альбомі.

Завершується «поетична Шевченкіана» (відповідно до хронології зображених у ній подій) досить примітивним, типово соцреалістичним віршем «Наш сучасник» (збірка «Наша сила», 1952 р.):

Кобзарем його ми звемо,
Так від роду і до роду
Кожний вірш свій і поему
Він присвячував народу.

Ось чому в сім'ї великій,
У цвіту садів прекрасних
Буде жити він навіки,
Як безсмертний наш сучасник.

У душі соцреалізму змальовано, як здійснилася Шевченкова мрія про майбутнє народу.

Протиставлення «проклятого минулого» «щасливій сучасності» простежується і у вірші «Свято в будні» (1952), у якому описане засніжене село, люди слухають радіо, бо серед співаків виступає їхня землячка Галя: «...дочка Денисихи, що край села / Живе не як вдова та безталанна, / Котрої хату змалював Шевченко [мається на увазі рисунок Шевченка «Удовина хата». – Т. Р.], / Як знатна ланкова на буряках, / Сама співачка хоч куда!». Це було написано в часи, коли селяни не мали паспортів і були змушені працювати в колгоспі, отримуючи за трудові дні у кращому разі трохи зерна й кілька копійок.

Подібні вірші, на жаль, принижували талант Рильського; Л. Новиченко називав їх «ерзацпоезією», свідченням «мало не атрофії поетичної думки» [6, с. 97]. Однак це були лише окремі прояви нещирого, офіційного звернення до імені Шевченка та його традицій – з використанням «ідеологічних кодів» та «ключових слів» тоталітарної епохи.

Глибинний, внутрішній зв'язок Рильського-поета зі своїм геніальним попередником настільки багатогранний і міцний, що

виникає відчуття: Україна для автора – це «Шевченкова земля». Її культура, мова, природа нерідко сприймаються ним через поезію Кобзаря, а сучасники для нього – Тарасові нащадки: «Привіт Шевченкових дітей, Міцкевичеві діти!» («Польському народові», 1953 р.). Для Рильського і старий Київ, і деякі інші місцевості назавжди пов'язані з пам'яттю про Шевченка: «Уклін земний священним верховинам, / Де тінь Тараса навіки-віків» («Каневу», 1944 р.); поблизу Миргорода – «Криниця в балці, журавель при ній. / Тут, кажуть, воду пив колись Шевченко – / І чом не вірити у цей переказ!» («Миргородські записи», 1952 р.).

Розглядаючи «шевченківські мотиви» у творчості Максима Тадейовича, можна віднайти не лише епіграфи, ремінісценції, алюзії, перифрази, пряме цитування тощо. Деякі концепти, що часто трапляються у творчості Рильського, включають у свій багатозначний зміст символіку, ідеї, емоційну напругу, реалії поезії Шевченка. Іноді цей зв'язок конкретизується посиленням на першоджерело («Тарасові дуби високочолі» в Рильського – «Мов ті діди високочолі / Дуби з Гетьманщини стоять» у Шевченка), в інших випадках – це просто вживання слів-концептів, що повторюються в Кобзаревій поезії («зоря», «туман», «Дніпро», «хвилі», «човен», «садок вишневий» та ін.). Такі збіги в концептосферах поетичної творчості Шевченка й Рильського також сприяли забезпеченню тяглості традиції, збереженню пам'яті культури.

Максим Тадейович багато зробив для популяризації Шевченкової поезії в інших республіках, зокрема, брав активну участь у підготовці її перекладів російською мовою (п'ятитомник 1949 р., інші збірники). У його перекладознавчих працях розглянуто деякі російськомовні інтерпретації творів Кобзаря. Так, у «Проблемах художнього перекладу» порівняно переклади М. Асеєва («Гамалія») і П. Антокольського («Відьма») 1939-го і 1949 років, відзначено зростання майстерності перекладачів. Рильський неодноразово обстою-

вав тезу щодо збереження «творчої домінанти» (тобто основної риси, ідеї, «духу») першоджерела і прискіпливо стежив за тим, щоб «домінанта» Шевченкової поезії не була втрачена (або викривлена чи пом'якшена) у перекладах.

Цікавий матеріал знаходимо в листуванні Рильського, де часто згадуються «шевченківські клопоти». З приводу підготовки й редагування перекладів Максим Тадейович спілкувався з О. Дейчем, Б. Тургановим, М. Ушаковим, О. Твардовським, М. Тихоновим, іншими російськими літераторами, з видавництвами та редакторами. Усвідомлюючи складність роботи із Шевченковими текстами, він дбав про якість перекладів, достовірність передачі реалій національного життя.

«Заколдованная вещь – этот “Заповит!” – читаємо в листі до О. Дейча від 27 березня 1964 року. – Кстати, в нескольких печатных органах я читал горячее высказывание о Ш[евченк]о нашего друга Прокофьева. В нем он, между прочим, говорит, что никому еще не удалось удовлетворительно перевести “Заповит”» [11, с. 521]. У листі до М. Ушакова (січень 1948 р.) Рильський дає поради й уточнення щодо перекладу окремих фразеологізмів, географічних назв (Ушаков просив його звернути увагу на деякі «примечания» до III тому російськомовного видання творів Шевченка). Ось, наприклад, зауваження Максима Тадейовича зі згаданого листа:

«б. Сердечная Оксана – нужно пояснить, что слово сердечная (сердешна) обозначает здесь – несчастная;

«...13. Киреливка (есть еще написание Кереливка) – <...> лучше Шевченково, чем ...ское» [10, с. 273].

О. Твардовському в 1952 році М. Рильський писав (як завжди – тактовно, але переконливо): «Готовя к новому изданию “Кобзарь” и пятитомник Шевченко, очень просим Вас пересмотреть Ваш перевод поэмы “Гайдамаки”. Не навязывая, конечно, Вам своей воли, но, чувствуя громадную ответственность за порученное нам дело, позволяем себе сделать

некоторые замечания по поводу Вашего перевода, опубликованного в “Кобзаре” 1939 года» [9, с. 248]. Далі подано конкретні зауваження щодо віршування, ритміки, українізмів у перекладі; особливо наголошено на тому, що Шевченко – «создатель украинского литературного языка. Ясно, что переводить его надо общелитературным языком русским, избегая областных и специфических украинских слов, хотя бы они и находились в русских словарях» [10, с. 349].

Син М. Рильського Богдан у власних спогадах розповідає, як на ірпінській дачі за столом під «сікоморою» (так у їхній родині називали старий берест) його батько разом з М. Ушаковим редагував переклади поезій Шевченка. Богдан Максимович згадує і те, як, «живучи на дачі, батько часто приходив до будинку творчості – для спільної праці над перекладами російською мовою творів Тараса Шевченка і Лесі Українки із своїм давнім, ще з гімназичних часів другом, російським письменником Олександром Дейчем, який приїздив з Москви» [7, с. 446].

У науково-публіцистичній спадщині М. Рильського є низка праць (усього – 26!), присвячених Т. Шевченку. Вони різні за тематикою, обсягом, глибиною аналізу: серед них є типово «ювілейні» публікації (у дусі соцреалістичної публіцистики), замітки про появу нових видань поета, рецензії на збірники перекладів шевченківських поезій. Є також детальніші огляди творчості Шевченка – своєрідні «мандрівки “Кобзарем”» («Тарас Шевченко»), роздуми про його внесок в українську літературу («Шевченко-новатор»), проникливий аналіз окремого твору («Балада Шевченка “У тієї Катерини”»). Особливо цікаві статті, у яких Шевченко постає як тонкий лірик («Шевченко був лірик самою суттю свого поетичного таланту», – неодноразово підкреслював Максим Тадейович [8, с. 342]), у його поезії однією з головних є тема «люблячої й страждущої жінки» – нещасливої в коханні дівчини, матері-покритки, бідної вдови, яка втрачає єдиного сина («Жіноча лірика Шевченка»).

Тема «Шевченко і Рильський» – багатопланова; вона, як бачимо, включає і вплив (прямий або опосередкований) Шевченкової поезії на творчість Рильського, і внесок Рильського в шевченкознавство, і його участь у виданнях поетичної спадщини Кобзаря.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Вервес Г.* Максим Рыльский в кругу славянских поэтов. – Москва : Художественная литература, 1981.
2. *Колесник Г. М.* Слово крилате, мудре, пристрасне. – Київ : Наукова думка, 1965.
3. *Маланюк Є. М.* Рильський в п'ятдесятиліття // 3 трудів і днів Максима Рильського. – Київ : А.С.К., 2009. – С. 328–353.
4. *Малишко А.* Слово про поета. – Київ : Радянський письменник, 1960.
5. *Новиченко Л. М.* Поетичний світ Максима Рильського (1910–1941). – Київ : Наукова думка, 1980.
6. *Новиченко Л.* Поетичний світ Максима Рильського (1941–1964). – Київ : Інтел, 1993.
7. *Рильський Б.* Будинок творчості // 3 трудів і днів Максима Рильського. – Київ : А.С.К., 2009. – С. 444–450.
8. *Рильський М.* Зібрання творів : у 20 т. – Київ : Наукова думка, 1986. – Т. 12.
9. *Рильський М.* Зібрання творів : у 20 т. – Київ : Наукова думка, 1987. – Т. 16.
10. *Рильський М.* Зібрання творів : у 20 т. – Київ : Наукова думка, 1988. – Т. 19.
11. *Рильський М.* Зібрання творів : у 20 т. – Київ : Наукова думка, 1990. – Т. 20.

SUMMARY

The article examines various aspects of the theme *Shevchenko and Rylskiy*. Maksym Rylskiy nurtured attachment and respect to the Kobzar from the paternal house. While considering Shevchenko one of *his dearest teachers*, Rylskiy knew his poetry perfectly well and visited places (in Ukraine; in present-day Leningrad) related to his biography. He applied to Shevchenko's poetry in his artistic and scientific activities. For the first

time Rylskyi's conscious addressing the Shevchenko poetry is observed in the poem *She's Come. She Still Has Come At Last!* (*Muse*, 1920) – the thing here is not a direct borrowing, but the concurrence of stylistic and emotional systems. In some Rylskyi's works, the influence of Shevchenko is very distinct (the poem *Maryna*, 1933; *A Lay of My Own Mother*, 1942; *Winter Notes*, 1964). At different stages of Rylskyi's creation, this influence was manifested dissimilarly (immediate influence, reminiscences, quotations, coincidence of certain features of creative style, etc.). There are occurrences of epigraphs from the Shevchenko poems, original Shevchenko epithets and synonymic pairs (e.g., *enemy=adversary*).

Rylskyi specially devoted 9 poems to Shevchenko; other works contain the mentions of the Kobzar, descriptions of his life's events. He created a poetic biography of Shevchenko – from the birth to the burial in Kaniv (*The Legend of Ages*, fragments of the collective poem *Ivan Holota*, the poem *Journey to Youth*, the piece of poetry *He is in Kyiv* and others).

Rylskyi did a lot to popularize Shevchenko's poetry in Ukraine and other Soviet republics, edited its Russian-speaking translations and participated in preparing the editions of the Kobzar's works (this is evidenced particularly by his correspondence with translators, as well as the memories of his contemporaries and his son Bohdan). He took part in solemnities in commemoration of Shevchenko, gave talks and delivered speeches, wrote prefaces to editions of Shevchenko's works.

There are works devoted to Shevchenko in the Rylskyi scientific and publicistic heritage as well. They are different by their themes, volume, and depth of analysis. These include typical jubilee publications, notes on new editions of the poet and reviews of collected translations of Shevchenko's poetry. Among these papers are also more detailed reviews of Shevchenko's work, original journeys through *Kobzar* (*Taras Shevchenko*), reflections on his pioneering contribution to Ukrainian literature (*The Innovator Shevchenko*), an analysis of a separate work (*Shevchenko's Ballad "With That Kateryna"*). In the Rylskyi articles, Shevchenko appears as a delicate lyric poet, in whose poetry one of key subjects is a theme of *affectionate and suffering woman* (*Woman's Lyric Poetry of Shevchenko*).

Thus, the theme *Shevchenko and Rylskyi* embraces both the influence (direct or indirect) of Shevchenko's poetry on Rylskyi's creation, and Rylskyi's participation in preparing the great poet's poetic heritage editions, as well as the works of Maksym Tadeyovych as a connoisseur of Shevchenko.

Keywords: Shevchenko, Rylskyi, literary influences, concept, *poetic biography*, Shevchenko studies, translation, borrowings, translation problems.